

Lerums kommun
Sektor samhällsbyggnad
Planenheten
443 80 Lerum

Lerums Naturskyddsförenings synpunkter på detaljplan för Aspen strand, del av fastigheten Almekärr 3:48 m.fl, samt del av fastigheterna Almekärr 3:1, 3:133 och Almekärr 6:1 i Lerums kommun

Lerums Naturskyddsförening (LNF) har tagit del av Underrättelse om samråd daterat 2023-05-08 med tillhörande granskningshandlingar för rubricerat ärende. LNF lämnade 2017-11-28 synpunkter i det tidigare samrådet varvid LNF accepterade detaljplaneförslaget i stort, men bestämt avvisade att planerad bebyggelse avsågs inkräkta på riksintresset för naturvård utmed Aspen. LNF lämnade synpunkter 2022-07-06 på förslag till detaljplan för trafikområdet inom del av Almekärr 6:1 m fl (Skohusrondellen) varvid LNF tillstyrkte principen i planförslaget. I de aktuella granskningshandlingarna ingår även Skohusrondellen.

Planen innebär att ett område som idag i allt väsentligt redan är ianspråktaget för annan verksamhet ombildas till ett bostadsområde. Vad gäller byggandet på sådana ytor är planen ett exempel på hur ny bebyggelse kan skapas med låg ökad miljöbelastning. Dessutom kommer bostäderna att ligga i direkt anslutning till kollektivtrafik vilket är positivt.

En utmaning med planen är dock att bebyggelsen sker i direkt anslutning till riksintresse för naturvård och riskerar att negativt påverka både viktiga reproduktionsområden för fiske och en strandzon som är viktig för djurlivet. I direkt anslutning ligger Aspen som är en del av Sävveåns vattensystem och genom området rinner Alebäcken. Exploateringen riskerar att påverka både miljön i närområdet och det större vattensystemet som står i förbindelse med området.

LNF anser att detaljplanen i huvudsak är bra, men avvisar liksom i tidigare yttrande bestämt bebyggelse som inkräktar på riksintresset. LNF anser att naturskyddet i viktiga delar är otillräckligt och behöver förstärkas.

LNF ser en påtaglig risk med att exploatörernas och de boendes intresse av att skapa visuell och fysisk kontakt med sjön står i konflikt med naturintresset att bevara ett av de få områdena längs Aspen med strand och övervegetation. Tyvärr finns många exempel på att vegetation har röjts för att skapa fri sikt mot sjöar. Skogen tjäna också som en barriär mot stranden och det strandnära djurlivet. Skulle strandskogen försvinna ökar belastningen på stranden. Risken finns att även strandkanten röjs så som har skett på andra ställen längs Aspen.

Särskild vikt behöver fästas vid att minimera påverkan under byggperioden, med uppföljning och kontrollprogram. Även om flertalet av byggnaderna ligger utanför skyddszon för naturskydd så krävs en hel del utrymme utanför husen under byggskedet, olika mycket beroende på byggsätt och husutförande. Det är viktigt att inte strandskogen påverkas i det skedet.

Naturskyddsföreningen Lerum

För att minimera energiåtgång under fastighetens driftstid bör solceller läggas på tak och de bör även kunna monteras på vissa fasader.

LNF anser att dricksvattenförsörjningen måste lösas på ett sätt så att Alebäckens flöde uppströms planområdet säkras innan planen kan genomföras.

Det är också av vikt att Aspedalens pendeltågstation blir kvar. I detaljplanen nämns närhet till kollektivtrafik som en fördel ett flertal gånger.

Påverkan på riksintresset väster om bebyggelsen

Bostadsområdet gränsar i väster till riksintresset och bebyggelse planeras att inkräkta i riksintresset, se bild sid 9 i Planbeskrivningen. I Miljökonsekvensbeskrivningen menar man att bara området närmast sjön har högt respektive visst naturvärde, men att skogsdungen mellan stranden och planområdet även i de delar som ligger inom riksintresset saknar naturvärde; Figur 11, samt tabell 3.

Detta påstående motsägs av texten i MKB 5.2.3 *Förutsättningar under Rödlistade och skyddade arter* sista stycket (sid 27)

"Vegetationen i det grunda området av sjön Aspen, alldeles invid planområdet, domineras av vass och har i övrigt sparsam undervattensvegetation. Övriga delar av sjön har branta stränder med sparsam övervattensvegetation, vilket gör att det aktuella området bedöms vara viktigt för fågellivet samt som reproduktions- och uppväxtområde för fisk och groddjur. Inom området påträffades vid inventering en sällsynt och rödlistad art, flat dammussla, samt några snäckor och musslor som är ovanliga i regionen. I sumpskogsområden i direkt anslutning till detaljplanen bedöms arten smal dammsnäcka, vilken är rödlistad, kunna förekomma. Dessa områden är troligen också viktiga för groddjur."

Länstyrelsen har i ett yttrande också betonat behovet av sammanhängande skog och de byggnader som planeras inkränkta på riksintresset tunnar ut skogen till en smal remsa med träd.

Det aktuella området innanför och norr om område 8 i Naturinventeringen är bara summariskt beskriven. Enligt planbeskrivningen kommer i huvudsak ett område med låga naturvärden påverkas av intrånget. Efter ett besök på platsen förefaller det dock som att en icke obetydlig del av strandskogen kommer att påverkas.

LNF menar att den bristfälliga beskrivningen av strandskogen och otydlighet om hur stor yta som kommer att påverkas innebär att påverkan på riksintresset inte på ett tillfredsställande sätt har utretts och beskrivits.

Det framgår inte att alternativ till intrånget i riksintresset har utretts.

LNF avvisar bestämt den bebyggelse som enligt den föreslagna planen skulle inkräkta på riksintresset och skogsridån. Figur 11 i MKB borde för tydlighetens skull kompletteras med gräns för riksintresset.

Naturskyddsföreningen Lerum

Strandskydd

Området som omfattas av detaljplanen ligger inom ett större område där strandskyddet genom olika beslut har upphävts. Utloppen från två av de ekologiskt viktigaste vattensystemen, Säveån och Alebäcken, saknar genom dessa beslut strandskydd.

LNF menar att strandskydd bör införas så att hela det område som är planerat som Natur skyddas. Både de delar som angränsar till Aspen och de som angränsar till Alebäcken. Det kan inte råda någon tveksamhet om att Alebäcken är ett vattendrag i Miljöbalkens mening, och Alebäckens naturvärden behöver skyddas.

Användning Natur

LNF anser att egenskapsbestämmelserna för områdena som klassas som Natur (Naturområde) inte är tillräckliga. Natur ger i sig inget särskilt starkt skydd mot åtgärder som kan försämra den ekologiska miljön. Dessa måste anges i egenskapsbestämmelser (*Boverket, PBL Kunskapsbanken*).

Det finns en risk att intresse från de boende kommer att komma i konflikt med naturintresse. Till exempel kommer skogen att skymma utsikten mot sjön och boende kan komma att uppfatta ett naturområde som ovårdat och stökigt. Det är angeläget att detta område inte gallras hårt, avverkas eller med tiden får en park-karaktär.

LNF menar därför att egenskapsbestämmelserna behöver kompletteras med utökat skydd för den ekologiska miljön. Bland annat behöver följande gälla:

- Området får endast gallras om det är angeläget av naturvårdsskäl
- Siktgallring får ej ske
- Träd får ej avverkas
- Död ved skall lämnas kvar inom området
- Marken får ej dikas
- Hundar skall hållas kopplade inom området

Det finns en otydlighet i Planbeskrivningen i förslaget. Under *Hållbarhet*, stycke 5 sid 48, anges att en naturstig skall anläggas längs Aspens strand samt att "*På allmän plats, natur kommer ängsmark anläggas av kommunen.*" Av kartmaterialet framgår att ängsmark bara gäller Natur₁. Texten behöver ändras så att detta är tydligt.

Som LNF anført i vårt tidigare yttrande ser vi positivt på anläggandet av en Naturstig, men betonar vikten av att behovet av röjning samt barriäreffekter minimeras. Det är svårt att anlägga en promenadväg i denna typ av strandskog utan att områdets hydrologi påverkas vilket i sin tur kommer att påverka den skyddsvärda vegetationen, varav en del gränsar till sumpskog av typ "alkärr". Detta är riskabelt ur naturskyddssynpunkt - ofta är byggande av vandringsspång nödvändigt och att föredra för att inte drastiskt påverka områdets ekologi. På kartan med Naturvårdsklasser (sid 19) har området innanför område 8 inte ansatts någon vegetationstyp så det är svårt att avgöra hur översvämningsutsatt området är - men Aspen varierar ca en halv meter mellan låg-och högnivå, så det måste tas i beaktande vid val mellan naturstig och spång.

Naturskyddsföreningen Lerum

LNF ser positivt på att planen uppmärksammar behovet av att minimera ljusföroreningar så att påverkan på nattaktiva djur minimeras.

För att öka förståelsen för betydelsen av naturmiljön vore det lämpligt om informationsskyltar om naturmiljön sattes upp i området.

Dricksvattenförsörjning, vattenanvändning och Alebäcken

Med planen tillförs ca 550 bostäder och ca 1 000 nya boende (baserat på statistik om boende från SCB). Enligt kommunens uppgifter använder varje person ca 140 liter vatten per dag.

(<https://lerum.se/bygga-bo-och-trafik/vatten-och-avlopp/dricksvatten/hallbar-vattenanvandning>)

Det nya bostadsområdet skulle alltså medföra ett ökat vattenuttag om 140 m³ per dag.

Kommunens vattentäkt för Lerum är Öxsjön och Stora Stamsjön. Alebäcken får sitt vatten bland annat genom avrinning från dessa sjöar via Långa (Lilla) Stamsjön.

Ett ökat uttag av vatten skulle alltså reducera flödet i den redan hårt påverkade Alebäcken.

Problemen med låg vattentillgång i Alebäcken har förmodligen flera olika anledningar. Områdena kring sjöarna har exploaterats med ökad hårdgöring av ytor vilket försämrat buffringen och lett till snabbare avrinning efter nederbörd. Vattenuttaget har ökat allteftersom antalet invånare i Lerum har ökat. Dessutom saknas fortfarande en tillfredsställande lösning för avrinningen från Långa (Lilla) Stamsjön som säkrar vattenflödet under torra perioder. Sommarvattenföringen (även tidig höst) i Alebäcken numera oftast är extremt låg. Detta har tyvärr haft kraftigt negativa konsekvenser för öringbeståndet uppströms planområdet men påverkar även bäckens ekologi i planområdet.

Av MKB framgår att fisk inte kan vandra naturligt i Alebäcken på grund av den långa kulvert som finns under järnvägen och E20. Flera åtgärder har utförts i kulverten de senaste decennierna för att förbättra för fiskvandring: ålledare, upptrappning för laxfisk samt installation av ljusväg för fiskar. Alebäcken är viktig för reproduktionen av lax och öring och rödlistade fiskarter finns i bäcken. Alebäcken är mycket viktig för fisken i Sävveåns vattensystem. En minskning av vattenflödena skulle ytterligare förstärka kulvertens barriäreffekt och riskera att fiskvandringen periodvis helt stoppas. Samma sak gäller för de partier av Alebäcken uppströms området som idag periodvis har kritiskt låga vattennivåer.

Alebäckens naturvärden uppströms planområden är bitvis mycket höga och hela sträckningen påverkas genom dricksvattenuttaget av planen.

Lerums Naturskyddsförening menar att planen bara kan genomföras under förutsättning att en tillfredsställande lösning på Alebäckens vattenförsörjning säkerställs. Dessutom måste lägenheterna utrustas så att vattenförbrukningen minimeras.

Strandslänterna utmed Alebäcken är i nuläget utsatta för extrema vattenståndsvariationer i och med att den nya avsaknaden av vattenreglering i L. Stamsjön. Den nya "sjötröskeln" vid utloppet där gör att det numera är oerhört stora variationer i vattenflödet i Alebäcken jämfört med hur det var innan år 2016 då regleringen upphörde. Detta kan innebära att skredkänsligheten hos Alebäckfåran i planområdet har fått andra mothållsförhållanden vatten/strandbrink utmed åfåran. Därför är det svårt att bedöma hur "hållfast" bäckvegetationen är gentemot och vid nya flödesförhållandena.

Naturskyddsföreningen Lerum

Enligt planen skall två broar anläggas över Alebäcken. Detta innebär att den skuggande vegetationen måste röjas på två ställen och att risker iför negativ miljöpåverkan i samband med byggandet sker på två ställen. Avståndet mellan broarna är enligt broutredningen ca 80 m. Anläggninge av två broar fragmentariserar naturen vid Alebäcken. LNF förordar att bara en bro byggs över bäcken.

Alebäckens närmsta strandzon är i nuläget bevuxen av en ganska "vild" och fritt utvecklad vegetation. Det är väsentligt att detta i möjligaste mån bevaras och inte förvandlas till parkartad vegetation.

Kulturmiljö

Den planerade byggnationen angränsar till den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen vid Aludden. För att minska påverkan föreslås byggnadshöjden begränsas till två våningar. Även en tvåvåningsbyggnad kommer genom sin storlek och närhet till området att dominera. Det skulle vara önskvärt att öka avståndet till den befintliga bebyggelsen för att skapa en luftigare miljö kring de befintliga byggnaderna. Dessutom bör krav ställas på att den arkitektoniska utformningen av byggnaderna skall anpassas till arkitekturen hos befintliga byggnader. Då skulle den nya byggnationen kunna uppfattas som en förstärkning och utökning av den befintliga kulturmiljön.

Lerums Naturskyddsförening

Catharina Pettersson, ordf.

Lars Hultén, kassör

Stefan Larsson, v. ordf.

Lars-Erik Karlsson

Bo Nilsson, sekr.

Kontaktuppgifter: Lerums Naturskyddsförening, c/o Catharina Pettersson, Mullvadsgränd 12, 44834 Floda; e-post: catharinap51@gmail.com